

UZASADNIENIE

do Zarządzenia Nr 29/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 23 października 2013 roku w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043

Podstawowe akty prawne

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U.2013.627, ze zm.);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 roku w sprawie sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. nr 34, poz. 186 ze zm.)

Obowiązek sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U.2013.627, ze zm.). Zgodnie z art. 28 ust. 1 i ust. 5 cytowanej ustawy regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 na okres 10 lat, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których wyznaczono obszar Natura 2000. Zakres treści planu zadań ochronnych określa art. 28 ust. 10 ww. ustawy. Na jego podstawie przygotowano dokumentację naukową dla obszaru Natura 2000 Sulechów, w której wskazuje się między innymi na istniejące i potencjalne zagrożenia dla przedmiotów ochrony, analizuje istniejące dokumenty planistyczne i planowane zamierzenia oraz ocenia obecny stan ochrony przedmiotów ochrony, formułując na tej podstawie wskazania, działania ochronne oraz zakres monitoringu dla celu ochrony tego obszaru Natura 2000.

Obszar natura 2000 Sulechów PLH080043 został zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej 2011/64/UE z dnia 10 stycznia 2011 r. — nr aktu normatywnego K (2010) 9669, w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. U. L 33 z 8.2.2011, s. 146).

Obszar Natura 2000 Sulechów zajmuje powierzchnię 0,1 ha i obejmuje kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulechowie, położony w centrum miejscowości. Kościół wraz z plebanią wpisany jest do rejestru zabytków. Kolonia rozrodcza nocka dużego w kościele w Sulechowie znana jest od 2003 r. Obszar Natura 2000 Sulechów utworzono celem ochrony jednej z ważniejszych na Ziemi Lubuskiej kolonii rozrodzkiej tego gatunku. Populacja rozrodcza w czasie powołania obszaru Natura 2000 szacowana została na ok. 350 osobników. Prace nad projektem planu były prowadzone poza okresem rozrodu nocków dużych, nie objęły zatem liczenia nietoperzy w tej kolonii. Celem działań ochronnych jest utrzymanie populacji rozrodzkiej nocka dużego *Myotis myotis* na poziomie minimum 300 osobników. Kolonia występuje na strychu kościoła pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulechowie. Nietoperze wlatują do kolonii dwoma niewielkimi okienkami w szczycie dachu, tuż nad niżej położonym dachem prezbiterium. Wykonana dokumentacja naukowa planu zadań ochronnych podaje, że strych jest rozległy, zajmuje powierzchnię

ok. 200 m² i ma wysokość ok. 10 m. Cała jego powierzchnia dostępna jest dla nietoperzy, choć gatunek ten gromadzi się zasadniczo w dwóch jego częściach. Nietoperze korzystają głównie z dwóch wlotów, ale obecnych jest wiele mniejszych otworów i szczelin. Brak czynników utrudniających korzystanie z wlotów przez nietoperze. Na ścianach strychu umieszczone są urządzenia sieci komórkowej. Strych jest zabezpieczony przed wchodzeniem osób postronnych (zamykany na klucz) i nietoperze nie są niepokojone w okresie przebywania. Wyposażony jest w słabe oświetlenie elektryczne. Dach pokryty jest blachą. Strych stanowi również schronienie dla ptaków. Belki więźby dachowej oraz podłoga strychu pokryte są odchodami nietoperzy i ptaków. Przy powołaniu przedmiotowego obszaru Natura 2000 nie objęto ochroną miejsc żerowiskowych nietoperzy przebywających w tej kolonii. Identyfikację żerowisk nocka dużego przeprowadzono w ramach ekspertyz związanych z oceną oddziaływania planowanej drogi ekspresowej S3 m.in. na ostoję w Sulechowie. Przeprowadzone w latach 2010-2011 badania telemetryczne wykazały największą aktywność nocków dużych na żerowiskach zlokalizowanych na południe, zachód i północny-zachód od tej ostoji Natura 2000, choć gatunek ten żerował również w kompleksach leśnych wschodnich okolic Sulechowa. Stan przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Sulechów został oceniony na właściwy (FV). Podczas zbierania danych do planu wykorzystano informacje uzyskane z ekspertyz związanych z oceną oddziaływania planowanej drogi ekspresowej S3 m.in. na ostoję w Sulechowie. W 2012 roku przeprowadzono także identyfikację potencjalnych żerowisk nocka dużego na podstawie analizy danych Leśnej Mapy Numerycznej, poprzez analizę planów urządzania lasów wszystkich nadleśnictw w promieniu 25 km (maksymalna odległość żerowisk nocka dużego) od kolonii rozrodczej w Sulechowie. Powierzchnia potencjalnych żerowisk nocka dużego (najprawdopodobniej jedynie część rzeczywistych żerowisk tego gatunku) wynosi 6 710 ha, co jest wartością zadowalającą dla liczby samic w kolonii rozrodczej w Sulechowie. Właściwą ocenę posiada także parametr siedliska gatunku i jego szans zachowania, w tym przypadku w perspektywie 10 lat. Powierzchnia schronienia dostępna (dogodna dla nietoperzy) jest odpowiednio duża, strych jest zabezpieczony przed niepokojeniem nietoperzy, zapewniona jest dostępność wlotów dla nietoperzy i nie występują obecnie zagrożenia istotne dla funkcjonowania tej kolonii. Nie są planowane zmiany użytkowania strychu.

Analiza wykazała, jako istniejące zagrożenie nagromadzenie materii organicznej (odchodów nietoperzy oraz ptaków). Choć przebywanie kolonii nietoperzy nie stanowi przeszkody bądź uciążliwości dla wykorzystania kościoła w celach sprawowania liturgii, ich siedliskiem jest użytkowany obiekt sakralny, w którym należy utrzymywać porządek, w celu akceptacji społecznej przedmiotu ochrony. Ponadto nagromadzone odchody mają negatywny wpływ na drewniane elementy konstrukcji stropu i dachu budynku kościoła, a tym samym na siedlisko nietoperzy. Planowane działania ochronne związane są głównie z zachowaniem trwałości siedliska nocka dużego – w tym przypadku struktury budowli i obejmują usunięcie zgromadzonych odchodów nietoperzy (guana), ochronę podłogi strychu kościoła poprzez rozłożenie folii paroprzepuszczalnej oraz działania zapobiegające wystąpieniu zagrożeń z tytułu oświetlenia kościoła czy jego remontu, zidentyfikowanych obecnie jako potencjalnych. Wskazanie zagrożeń potencjalnych pozwala właściwie ocenić planowane działania pod kątem ochrony nietoperzy i ustalić warunki ich realizacji oraz zachować siedlisko (strukturę budynku) w odpowiednim stanie technicznym, uwzględniając zabytkowy

charakter kościoła. Założony monitoring obejmuje liczenie nietoperzy w tej kolonii w okresach trzyletnich, zgodnie z wskazaniami metodycznymi Państwowego Monitoringu Środowiska dla tego gatunku, gdyż monitoringiem rocznym objęto najważniejsze w tym regionie schronienie letnie (kolonię rozrodcząnocka dużego) w obszarze Natura 2000 Nietoperek PLH080003. Monitoring obejmuje również lustrację strychu kościoła pod kątem realizacji działań ochronnych związanych z usuwaniem nagromadzonych odchodów nietoperzy oraz trwałości oznakowania otworów wlotowych. Przy obecnym właściwym stanie ochronynocków dużych w tej ostoi, braku istniejących i planowanych działań mogących mieć wpływ na zmianę parametrów ich siedliska odstąpiono od proponowanej w dokumentacji planu automatycznej rejestracji temperatury i wilgotności powietrza. Działanie to może zostać podjęte, gdy zaistnieje udokumentowana potrzeba np. jako wniosek z ww. monitoringu.

Realizując wymóg ustawowy wynikający z art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody umożliwiono zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 Sulechów PLH080043 udział w pracach związanych ze sporządzeniem projektu planu ochrony. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim wraz z Wykonawcą projektu planu Narodową Fundacją Ochrony Środowiska, w trakcie prac nad planem w dniu 26.X.2012 roku zaprosił do Urzędu Miasta w Sulechowie zainteresowane osoby i podmioty prowadzące działalność w obrębie chronionego w tym obszarze Natura 2000 gatunku nietoperzy -nocka dużego *Myotis myotis* - oraz jego siedliska. Zaproszenie skierowano w szczególności do gospodarza obiektu księdza Janusza Mikołajewicza, proboszcza Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulechowie oraz mając na względzie status kościoła jako obiektu zabytkowego, do Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Zielonej Górze. W spotkaniu uczestniczył ksiądz Janusz Mikołajewicz proboszcz Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Sulechowie oraz przedstawiciele Urzędu Miasta w Sulechowie, PGL Lasy Państwowe, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze, a także Uniwersytetu Zielonogórskiego i Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Podczas spotkania przedstawiono, w oparciu o dotychczas zebrane dane aktualny stan ochronynocka dużego *Myotis myotis* zidentyfikowane zagrożenia dla funkcjonowania kolonii rozrodczej tego gatunku oraz planowane działania mające na celu utrzymanie właściwego stanu ochrony. Następnie analizowano możliwość pojawienia się innych, niż już stwierdzone zagrożeń oraz szukano dobrych rozwiązań zabezpieczających odpowiednią jakość siedliska rozrodu dla tej kolonii nietoperzy (np. usuwanie odchodów), właściwy stan techniczny tej części zabytkowego kościoła (np. konserwacja elementów drewnianych) a także obecność żerowisk. Dokonano także oględzin miejsca ww. kolonii rozrodczejnocka dużego na strychu kościoła, wykonano dokumentację fotograficzną obecnego stanu strychu i rozważano techniczne możliwości usunięcia znacznej ilości zgromadzonych odchodów nietoperzy i zabezpieczenia elementów konstrukcji więźby dachowej. Podczas prac nad projektem planu zadań ochronnych powstał Zespół Lokalnej Współpracy, w skład którego weszli przedstawiciele PGL Lasy Państwowe, Parafii Rzymskokatolickiej pw. Podwyższenia Krzyża, gminy Sulechów, ARiMR Lubuski Oddział Regionalny, GDDKiA Oddział Zielona Góra, Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody

„Salamandra”, Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu oraz Uniwersytetu Zielonogórskiego. Zebrane informacje i uwagi posłużyły do przedstawienia końcowej wersji dokumentu i poddania go procedurze konsultacji społecznej, zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2008.199.1227 ze zm.). Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim poinformował o przystąpieniu do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043, możliwości zapoznania się z trybem sporządzania projektu planu oraz sposobie i miejscu wnoszenia uwag i wniosków. Informacja ta została opublikowana w prasie lokalnej, tj. Gazecie Lubuskiej z dnia 17 sierpnia 2012 roku, zamieszczona w dniu 1 sierpnia 2012 roku w Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim oraz zamieszczona na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miasta w Sulechowie i Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim. Termin składania uwag i wniosków wyznaczono na okres od 1 sierpnia do 7 września 2012 roku. We wskazanym terminie nie wniesiono żadnych uwag i wniosków.

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2008.199.1227 ze zm.) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim obwieszczeniem z dnia 8 listopada 2012 roku zawiadomił o przystąpieniu do opracowania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043, a także zawiadomił o możliwości zapoznania się z ww. projektem planu oraz sposobie i miejscu wnoszenia uwag i wniosków. Obwieszczenie to zostało opublikowane w prasie lokalnej, tj. Gazecie Lubuskiej z dnia 9 listopada 2012 roku, Biuletynie Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, zamieszczone na tablicy ogłoszeń w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim oraz w siedzibie Urzędu Miasta w Sulechowie. Termin składania uwag i wniosków wyznaczono na okres 21 dni od dnia ukazania się przedmiotowego obwieszczenia, to jest do 30 listopada 2012 roku. We wskazanym terminie wpłynęły uwagi i wnioski (przedstawione w załączniku), do których odniesiono się w dalszych pracach nad ww. projektem planu.

Regionalna Rada Ochrony Przyrody, działająca przy Regionalnym Dyrektorsze Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, na posiedzeniu w dniu 22 listopada 2012 roku zaopiniowała pozytywnie projekt planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043.

Projekt przedmiotowego zarządzenia przesłano do GDOŚ w celu sprawdzenia w trybie roboczym. Został oceniony pozytywnie - nie wymagał poprawy. Zgłoszone uwagi uwzględniono. Wprowadzono działania ochronne dla zagrożeń potencjalnych, wskazanych w dokumentacji planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043, w zakresie zmiany oświetlenia kościoła (dostosowanie do wymagań przedmiotów ochrony), utrzymania otworów wlotowych dla nietoperzy (pozostawienie w niezmienionej liczbie,

kształcie i oznakowanie tabliczką informacyjną), ograniczenia użytkowania strychu kościoła oraz dokonano korekty technicznej tekstu zarządzenia.

Wojewoda Lubuski, pismem z dnia 23 października 2013 r. znak: NK-II.0522.1.2013.KBro, działając na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. *o wojewodzie i administracji rządowej w województwie*, uzgodnił projekt Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043, bez uwag.

Na realizację działań przewidzianych w przedmiotowym planie, na okres 10 lat zaplanowano łączną kwotę 10 200 złotych. Koszty wdrażania planu obejmują:

1. Usunięcie zgromadzonego guana, zabezpieczenie podłogi strychu oraz okresowe (co najmniej 3 razy w okresie 10 lat) sprzątanie strychu i ewentualna wymiana folii – 6 tys. zł.
2. Wykonanie i montaż tabliczek informacyjnych o wlotach dla nietoperzy – 200 zł.
3. Monitoring liczebności populacji – 4 tys. zł.

Zapisy przedmiotowego planu zadań ochronnych nie przesądzają o realizacji/braku realizacji inwestycji nawet w odniesieniu do działań wskazanych jako zagrożenie. Stanowią jednak materiał dokumentacyjny do właściwej oceny zamierzenia pod kątem zgodności realizacji działań z przepisami ochrony przyrody, szczególnie w odniesieniu do działań, których skutki mogą znacząco negatywnie oddziaływać na przedmioty ochrony tego obszaru Natura 2000. Jednocześnie ustalenia planu ochrony będą miały pośredni wpływ na kształtowanie w przedmiotowym obszarze Natura 2000 ładu przestrzennego, uwzględniającego wymagania ochrony gatunku będącego przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043.

Analiza dokumentów planistycznych nie wskazała potrzeby ich zmian niezbędnych do utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony niocków dużych w tej ostoi Natura 2000, nie znaleziono przesłanek do konieczności sporządzenia planu ochrony dla części lub całości obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043 oraz wprowadzania zmian w obowiązującym SDF. Dokumentacja planu nie wskazała potrzeby zmiany granic obszaru, a co się z tym wiąże nie nakłada obowiązku objęcia ochroną małych schronień wykorzystywanych przez samice i samce w okresach nagłego załamania się pogody oraz miejsc żerowania nietoperzy.

Regulacja objęta przedmiotowym zarządzeniem jest objęta prawem Unii Europejskiej. Niniejsze zarządzenie dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrażania dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.07.1992, str. 7, ze zm.). Zgodnie z jej zapisem (Art. 6.1 Dyrektywy siedliskowej) „Dla specjalnych obszarów ochrony Państwa Członkowskie przyjmują konieczne środki ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych obszarów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie środki ustawowe, administracyjne lub umowne, odpowiadające ekologicznym wymaganiom typów siedlisk przyrodniczych, wymienionych w załączniku I, lub gatunków, wymienionych w załączniku II, żyjących na tych obszarach”. Transpozycja tych wskazań znalazła odzwierciedlenie w art. 28 ust. 1 i ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, gdzie tworzy się dla obszarów Natura 2000 plany zadań ochronnych oraz w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 roku

w sprawie sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, gdzie określono m.in. tryb oraz zakres prac koniecznych dla sporządzania projektu planu zadań ochronnych. Przedmiotowy dokument jest zatem zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Zgodnie z dyrektywą 98/34/WE zmienioną dyrektywą 98/48/WE obowiązkiem państw członkowskich jest notyfikowanie do Komisji Europejskiej projektów aktów prawnych zawierających przepisy techniczne odnoszące się do produktów i usług społeczeństwa informacyjnego. Zarządzenie nie zawiera norm technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz.U.2002 nr 239 poz. 2039 zm. Dz.U.2004 nr 65 poz. 597). Tym samym akt nie podlega notyfikacji w rozumieniu wskazanych przepisów.

Załącznik

(uwagi i wnioski złożone do ww. projektu planu zadań ochronnych w trakcie konsultacji społecznych i ich rozpatrzenie)

1. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze, ul. Boh. Westerplatte 31, 65-950 Zielona Góra złożyła w dniu 19.11.2012 r. uwagę, że brak jest podstaw by wpisać drogę ekspresową S-3 jako zagrożenie dla przedmiotów ochrony, w tym na stworzenie bariery dla migracji nocka dużego na żerowiska obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043.

Uwaga nie została uwzględniona. W przedstawionym do konsultacji projekcie zarządzenia, drogę ekspresową S-3 (odcinek nowo projektowany i modernizowany) zakwalifikowano jako potencjalne zagrożenie dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 Sulechów PLH080043. Nie zidentyfikowano zatem istniejącego zagrożenia dla nocków dużych z tej kolonii rozrodczej ze strony obecnie funkcjonującej trasy S-3 (od Sulechowa do Nowej Soli). W opisie zagrożenia nie zamieszczono informacji, że droga może być barierą migracji lecz wskazanie, że może stanowić przeszkodę na trasie migracji oraz może dochodzić do kolizji nietoperzy z pojazdami. Nie wskazano także konieczności monitorowania tego problemu. Na fakt, że hałas powoduje unikanie dróg przez nocka dużego wskazuje argumentacja przedstawiona już w treści zgłoszonej uwagi. Droga jest zatem czynnikiem niekorzystnie wpływającym na ten gatunek, a przebiegając liniowo pomiędzy kolonią rozrodczą a żerowiskami stanowi przeszkodę antropogeniczną. Obowiązek wykonania monitoringu śmiertelności nietoperzy na trasie drogi ekspresowej S3 spoczywa na inwestorze zgodnie z zapisami postanowienia z dn. 2.12.2009 r. znak RDOŚ-08-WOOS-II-66130-006/09/nc Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim uzgadniające realizację inwestycji dla odcinka Międzyrzecz Północ – Sulechów, odcinek 4: od km 32+300,00 do km 42+953,96. Wyniki tej oceny oraz prowadzony monitoring populacji nietoperzy w kolonii rozrodczej rozstrzygną faktyczne oddziaływanie drogi S-3 na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Sulechów. Można zakładać brak znacznego oddziaływania, mając na uwadze wyniki monitoringu np. autostrady A-2, na co wskazuje się również w treści przedmiotowej uwagi, a które dowodzą, że nocki duże pokonywały drogę zwiększając pułap lotu i nie stwierdzono kolizji śmiertelnych tego gatunku z pojazdami. Odnosząc się do żerowisk projekt planu zawiera treść: *dotychczasowe badania wskazują, że*

zdecydowana większość optymalnych potencjalnych i zidentyfikowanych na podstawie telemetrii żerowisk nocka dużego zlokalizowana jest na zachód i południowy-zachód od ostoi. Dokumentacja planu zawiera informacje o żerowiskach zidentyfikowanych na podstawie badań telemetrycznych oraz analizy planów urządzenia lasów. Do potencjalnych żerowisk zaliczono nie tylko lasy liściaste lecz także siedlisko 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*) oraz uboższe postaci borów świeżych *Leucobryo-Pinetum*. Wśród uboższych postaci borów świeżych *Leucobryo-Pinetum* za odpowiadające żerowisko dla nocków dużych uznano wydzielenia w wieku powyżej 40 lat z zadrzewieniem poniżej 0,7 (luźny drzewostan), bez podszytu i bez pełnego zwarcia koron. Obszarem analizy był promień 25 km od miejsca kolonii rozrodczej. Zidentyfikowano najprawdopodobniej jedynie część rzeczywistych żerowisk tego gatunku, jednak już przy tak wymagająco postawionych kryteriach ocena bazy żerowej dla kolonii nocka dużego w Sulechowie jest zadowalająca, a perspektywy zachowania gatunku oceniono jako właściwe. Odnosząc to do projektowanej drogi S-3 nie zakłada się z tytułu jej powstania utraty żerowisk nocka dużego występujących na zachód i południowy-zachód od ostoi oraz pogorszenia właściwego stanu ochrony tego gatunku.

Odnosząc się do farm wiatrowych należy stwierdzić, że zagrożenie to jest również potencjalne i dotyczy nie tyle śmiertelności nietoperzy, co utraty miejsc żerowych w wyniku ich budowy, stąd w zapisie pojawia się wyraz „przypadki śmiertelności”. Analiza dokumentów planistycznych wskazuje na przeprowadzone zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego pod kątem możliwości realizacji farm wiatrowych w okolicach Sulechowa dla 6-ciu gmin. Rzeczywiście nocyk duży nie znalazł się w grupie gatunków narażonych na kolizję z wiatrakami. Potencjalnym zagrożeniem dla tego gatunku może być skala i rozmiar przekształceń terenu pod farmy wiatrowe, którego obecnie nie znamy. Mając na uwadze kolejne poruszone w uwadze kwestie dokumentacja planu wskazuje, że nie jest znana lokalizacja małych schronień wykorzystywanych przez nietoperze w okresie nagłego pogorszenia się pogody. Brak również wyjaśnienia, co to znaczy „odpowiednia ilość” i „małych schronień”. Trzeba wskazać, że kolonia rozrodcza nocka dużego na strychu kościoła w Sulechowie znana jest od 2003 roku i jej stan obecny oceniono na właściwy. Zatem chroniony tu gatunek nietoperzy radzi sobie, znajdując odpowiednie schronienia w nagłym załamaniu się pogody, podobnie jak radzi sobie z pokonywaniem obecnej trasy S-3, przemieszczając się na żerowiska. Plan przewiduje coroczny monitoring liczebności kolonii oraz podejmuje działania ochronne dla zachowania właściwego stanu siedliska na strychu kościoła. Obraz wyników monitoringu będzie uzasadniał ewentualne podjęcie działań zapobiegających właściwie zidentyfikowanemu zagrożeniu (np. braku takich schronień). Ponieważ obszar żerowiskowy nocka dużego będzie ulegał zmianie wraz ze zmianą charakteru lasów (różne powierzchnie leśne będą uzyskiwać strukturę - wiek drzewostanu i skład gatunkowy - korzystne dla nocka dużego) trzeba założyć, że będą ulegać zmianie także trasy przelotów, a przy tym wspomniane małe schronienia. Funkcjonowanie gatunku warto odnosić do procesu, a nie do „chwilowego” stanu i pamiętać o procesie adaptacji przyrody do zmieniającego się środowiska. Zagrożenie polegające na niewłaściwie przeprowadzonym remoncie strychu czy wprowadzaniu nowego bądź zmianie oświetlenia wskazane jest w projekcie planu. Wprowadzenie w zaleceniach (działaniach) ochronnych zakazu iluminacji obiektu jest niezgodne z przepisami prawa, gdyż plan nie może

wprowadzać takiego zakazu. Obecny charakter oświetlenia kościoła w Sulechowie nie ma znaczącego wpływu na kolonię rozrodczą nocka dużego i stan jego siedliska jest właściwy (FV). Dla potencjalnych zagrożeń wskazano natomiast działania ochronne - edukacyjne i informacyjne, w zakresie zmian oświetlenia kościoła (dostosowanie do wymagań przedmiotów ochrony) oraz otworów wlotowych dla nietoperzy (pozostawienie w niezmienionej liczbie, kształcie i oznakowanie tabliczką informacyjną).

2. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody Salamandra, ul. Stolarska 7/3, 60-766 Poznań, złożyło w dniu 30.11.2012 roku wniosek o uwzględnieniu w zarządzeniu wersji pierwotnej, to jest przesłanej przez Wykonawcę projektu do uczestników Zespołu Lokalnej Współpracy, jako zawierającej więcej ważnych dla obszaru działań ochronnych.

Wniosek został częściowo uwzględniony. Przesłany do ww. Zespołu dokument zawierał projekt planu zadań ochronnych w wersji roboczej. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody Salamandra nie podało argumentów naukowych uzasadniających konieczność wprowadzenia wszystkich zapisów, które zawierała wersja robocza planu. Przedstawiony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim do konsultacji społecznych projekt zawierał tylko zapisy istotne dla przedmiotów ochrony tego obszaru. Zmiany dotyczyły zmniejszenia listy zagrożeń potencjalnych, zakwalifikowania zanieczyszczenia świetlnego jako zagrożenia istniejącego z powodu braku podstaw naukowych oraz konsekwentnie zmniejszenia zakresu działań ochronnych (proponowanych zasadniczo do zagrożeń potencjalnych) jak również rezygnacji z badań telemetrycznych przelotów nietoperzy na żerowiska. Uzasadnienie do konkretnych zapisów przedstawia się następująco:

Do załącznika 3:

- zrezygnowano z zagrożenia potencjalnego wynikającego z projektowanego energetycznego połączenia transgranicznego 400 kV Polski i Niemiec Plewiska - Gubin. Rozpatrywane warianty przebiegają na północ i wschód od ostoju, czyli na kierunku dzisiaj niekolizyjnym z głównymi zidentyfikowanymi trasami przelotów. Dotychczas brak także wiarygodnych danych literaturowych potwierdzających negatywne oddziaływanie linii najwyższych napięć na nietoperze, w tym szczególnie w zakresie promieniowania elektromagnetycznego. Ponadto uszczuplenie powierzchni żerowisk nietoperzy w wyniku potencjalnej wycinki drzew na potrzeby tej inwestycji w odniesieniu do ogólnej powierzchni potencjalnych żerowisk będzie niewielkie. Potwierdza to dokumentacja naukowa planu ilustrująca planowany przebieg trzech wariantów tej inwestycji na tle stwierdzonych powierzchni żerowych (ryc. 3) oraz rozmieszczenia potencjalnych żerowiska nocka dużego z ostoju w Sulechowie (ryc. 2).

- zaklasyfikowano jako potencjalne, a nie istniejące zagrożenie H06.02 Zanieczyszczenie świetlne. Stan siedliska gatunku i perspektywy jego zachowania określono jako właściwy. Obecne oświetlenie kościoła, jego natężenie, lokalizacja i tryb pracy nie stanowi zagrożenia dla kolonii rozrodczej. Dopiero planowana zmiana jego charakteru, szczególnie oświetlenie okienek wlotowych czy zmiana natężenia światła może oddziaływać niekorzystnie, i taki zapis umieszczono w projekcie planu.

Do załącznika 5:

- uwzględniono uwagi dotyczące wskazania działań ochronnych dla innych zidentyfikowanych potencjalnych zagrożeń dla przedmiotów ochrony. Przy dobrym zabezpieczeniu miejsca kolonii rozrodczej nocka dużego przed dostępem osób

przypadkowych, braku planowanych prac adaptacyjnych bądź remontowych strychu, ograniczonej obecności osób tam przebywających zaproponowano działania ochronne - edukacyjne i informacyjne (symbol A3, A4 i A5). Wyposażenie instalacji elektrycznej na strychu w zabezpieczenia przypadkowego pozostawienia światła nie znalazły uzasadnienia w dokumentacji planu.

- zrezygnowano z zapisu o obowiązkowej konserwacji belek środkiem do konserwacji drewna gdyż ich stan obecny nie obliguje do pilnych działań w tym zakresie. W przypadku podjęcia prac remontowych strychu, wskazano natomiast (załącznik 3) by nie używać szkodliwych dla nietoperzy środków konserwujących. Uwzględniając uwagę w tym zakresie, wprowadzono także zapis w działaniu ochronnym (symbol A5), informujący o stosowaniu bezpiecznych dla nietoperzy środków do konserwacji drewna. Odstąpiono jednak od proponowanego szczegółowego opisu technologii usuwania guana nietoperzy i rozmieszczenia folii jako wiążących prawnie a nieistotnych dla działania ochronnego i przedmiotu ochrony.

- odstąpiono także od proponowanego monitoringu tras przelotowych nocków dużych na żerowiska, gdyż trasy przelotów są znane (wyniki ekspertyz przyrodniczych planowanej dogi ekspresowej S-3 w zakresie oddziaływania na gatunki nietoperzy będące przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Sulechów) i zamieszczone w dokumentacji naukowej do planu, powierzchnia żerowisk jest dostatecznie duża i szanse zachowania gatunku oceniono na FV.

- odstąpiono od proponowanego monitoringu śmiertelności nietoperzy na trasie drogi ekspresowej S3, gdyż obowiązek wykonania monitoringu śmiertelności nietoperzy na trasie drogi ekspresowej S3 spoczywa na inwestorze zgodnie z zapisami postanowienia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskiego z dn. 2.12.2009r. znak RDOŚ-08-WOOS-II-66130-006/09/nc, uzgadniającego realizację inwestycji dla odcinka Międzyrzecz Północ – Sulechów, odcinek 4: od km 32+300,00 do km 42+953,96.

